

M i r o s l a v O b o r n í k

TAJEMNÉ HOUBY

v e l a r i u m

© VELARIUM, 1997

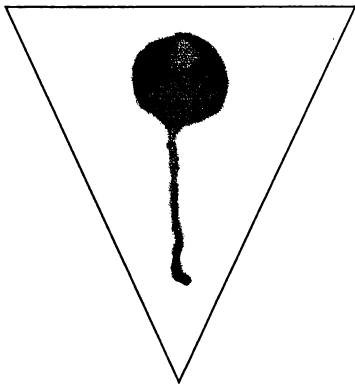
© Miroslav Oborník, 1997

photo © Olda Machač, 1997

recenzent: Anna Lepšová, prom. biol., CSc.

M i r o s l a v O b o r n í k

TAJEMNÉ HOUBY

V e l a r i u s

věnováno Pavlíkovi Severovi

Předpokládám, že čtenáři spisku jako je tento se rekrutují ze dvou skupin. První tvoří ti, kteří se rozhodli vyzkoušet účinek halucinogenních hub na sobě. Druhou potom ti, kteří by ty první dostali rádi do vězení, nebo jim v experimentování s houbami alespoň zabránili. Nemíním se ztotožnit s žádnou skupinou, ale rád bych Vás, milí čtenáři, požádal o laskavost. A to raději odděleně:

Sběrači! Protože vím, jak se tento koníček rozmáhá, chtěl bych Vás, při Vašem požehnaném počtu požádat, abyste při sběru halucinogenních hub dodržovali určitá základní pravidla:

—Sbírejte pouze plodnice, které jste s naprostou jistotou taxonomicky určili. Hub je hodně, vypadají skoro stejně, ale ne vždy obsahují stejné účinné látky.

—Sbírejte pouze vzrostlé, dospělé plodnice. Příroda není pouze místo, kde seženete levně drogy. Nebuďte příčinou vyhynutí lysohlávek v českých zemích. Proto vždy ponechte na místě nevyvinuté mladé plodnice, a to nejen pro své kolegy.

—Neužívejte houby příliš často, a vždy raději po tepelné úpravě. Vaše játra (a nejen játra) Vám za to poděkují.

Represoři! Halucinogenní houby jsou přirozenou složkou nejen mokřadních lokalit v naší zemi. Jsou důležitou součástí dějin a kultury člověka. I když se Vaši předchůdci z řad katolické církve v minulých staletích opravdu snažili, podařilo se jim pouze umlčet (většinou na věky) nositele poznání, používající pomocníky z řad hub a rostlin.

Houby rostlou dál a dokonce ani volební výsledky nemění obsah halucinogenních látek v plodnicích. Pánové a dámy, tyto organismy tady byly dávno před námi a budou asi i dlouho po nás. Věřte, že se Vám hodně nahlas smějí, ale ani nejjemnější mikrofony z Vaší armády štěnic ten smích nezachytí.

Vydavatel tohoto kapesního průvodce mne velmi dlouho přemlouval. Nejdříve jsem byl líný psát, potom se mi nechtělo vyrábět si problémy, ale pak jsem si uvědomil ten úžasný nedostatek informací, jaký v oblasti halucinogenních hub panuje. Nevědomost je vždy příčinou utrpení. A to na všech úrovních. Píšu tento spisek, abych Vám pomohl vyvarovat se možných nepříjemností. Berte to jako když Vám někdo poradí, jak správně seřídít bezpečnostní vázání na Vašich lyžích. Ne, že byste pak nemohli upadnout. Ale nohu si patrně nezlámete.

Autor

Proč zrovna houby?

*Pil jsem víno z hub a moje srdce plakalo
(úryvek z aztécké poezie)*

Existuje opravdu dlouhá řada látek a substancí schopných ovlivnit lidskou psychiku. Existuje spousta mnohem nebezpečnějších drog, než jsou právě halucinogenní houby. Jenomže ty já neznám. To by byl sám o sobě dostatečný důvod. Jestli něco nesnáším, pak jsou to plamená vystoupení některých lékařů a politiků, horujících proti drogám, aniž kdy ochutnali trávu. Halucinogenní houby zabírají, dle mého názoru, mezi psychotropními drogami velmi speciální místo.

Houby rodů **Psilocibe** (lysohlávka) a **Stropharia** (límčovka) obsahují jeden z nejúčinnějších přírodních halucinogenů. A navíc. Mám houby rád. Jsou mi sympatické. Jsou mnohem dokonalejší než my. Najdete v nich úplně všechno. Nebýt hub, nebyl by penicilín, nebýt hub, nebylo by ani pivo ani víno, ani kvašený chleba, ani smaženice, houbová polévka. Samozřejmě ne všechny houby jsou důvodem k radosti. Nikoho asi nepotěší houby v omítce nebo mezi prsty u nohou. Mám ale pocit, že ten poměr mezi příjemným a nepříjemným je u hub vzácně vyrovnaný. Někdy si s nostalgií vzpomenu na pravěkého lovce-sběrače.

Zatímco my vstáváme v šest ráno do práce, on se mohl těšit na sběr hub a kořínků, případně na lov, což mi obojí přijde mnohem zábavnější než samotná raní cesta městskou hromadnou dopravou. Když v nás zůstaly velmi silné lovecké a sběračské instinkty, navzdory plastickým obalům a panelové výstavbě, jak silný pud to musel být u našich předků? Jaká radost? Sběr hub vyžaduje jistou dávku klidu a soustředění, přeladění očí a nosu, sběr lysohlávek pak, vzhledem k jejich velikosti a nenápadnosti, určitou formu uvolnění, schopnosti nechat se přitáhnout, ba nebojím se říci, pokory, souznění a lásky.

Na houbách mě fascinuje ještě jedna věc. Ukazují, jaký svět ve skutečnosti je. Je jiný, než jak se jeví.

Když utrhnete plodnici houby, zdá se, že jste utrhli houbu, že jste ji zabili. Ve skutečnosti však skutečnou houbou je síť podhoubí v zemi, nemůžete ji jen tak zabít. Když to shrnu, houby nám řeknou mnoho ještě před tím, než je sníme.

Přírodní drogy

*Bůh dal bílému muži všechno,
ale nám dal peyotl*

(indiánské pořekadlo)

I když termín „droga“ se zdá být každému jasný, skutečný význam tohoto slova nemá s psychotropními látkami mnoho společného. Drogou se rozumí sušená nebo jinak upravovaná rostlina či její část, určená k přípravě léků nebo užívaná jako technická surovina. V minulosti byl znám i značný počet drog živočišných a minerálních. V naší společnosti se v souvislosti s psychotropními látkami hovoří o zneužívání drog.

Je jasné, že zneužití čehokoli, je použití věci k jinému účelu, než k jakému byla vytvořena či stvořena. Z tohoto pohledu lze jen těžko dumat nad tím, k čemu že byly stvořeny všechny rostliny a houby obsahující psychoaktivní látky a jaký je rozdíl mezi jejich využitím a zneužitím. Západní civilizace chápe tuto otázku tak, že droga (budu tento termín používat, ač není nejnvýstižnější) je zneužita tehdy, jeli podána za jiným, než léčebným účelem a disponuje-li s ní někdo jiný, než lékař. Pojídá-li někdo vitamín C v tabletách proto, že mu chutná, jde o jeho zneužití.

V minulosti byla tato otázka chápána zcela jinak. Psychoaktivní drogy byly používány k náboženským účelům, jejich zneužití k jiným účelům bylo pak v mnoha civilizacích velmi těžce trestáno.

Vzhledem k tomu, že v současných podmínkách v zásadě neexistuje náboženská organizace legálně využívající psychotropní drogy, ten kdo tyto prostředky používá, musí sám v sobě vyhledat pravou motivaci svého počínání. Myslím, že by bylo velmi laciné postavit se zásadně a obecně proti jakémukoli užívání psychotropních látek. Z obecně filozofického hlediska si nelze nepoložit otázku, kde se tyto látky v přírodě vzaly, a k čemu vlastně. Člověku se prostě nechce věřit, že se tyto substance, s tak specifickými účinky na lidský mozek, či lépe lidskou mysl, objevily na světě náhodou. A že jich je na Zemi požehnaně.

Rostliny jako **indické konopí** (*Cannabis sativa var. indica*), **durman** (*Datura stramonium*, *D. arborea*, *D. candida*, *D. sanguinea*), **kávovník arabský** (*Coffea arabica*), **katha jedlá** (*Catha edulis*), **koka** (*Erythroxylon coca*), **peyotl** (*Lophophora williamsii*), **letkolusk mámi-vý** (*Piscidia erythrina*), **tabák** (*Nicotiana tabacum*), **mák** (*Papaver spp.*), **pepř opojný** (*Piper methysticum*), **betel** (*Piper betel*), **ruřík zlomocný** (*Atropa belladonna*), či houby **muchomůrka červená** (*Amanita muscaria*), **tropické límcovky a lysohlávky** (*Stropharia cubensis*, *Psilocibe mexicana* a další), **lysohlávka kopinatá** (*Psilocibe semilancelata*), **lysohlávka česká** (*Psilocibe bohemica*), **lysohlávka modrající** (*Psilocibe cyanescens*), **Claviceps palpali**, **paličkovice nachová** (*Claviceps purpurea*).

Všechny tyto organismy a řada dalších obsahují látky ovlivňující lidskou mysl.

Teonanacatl - maso bohů (*někdy také „tělo boží“ - zajímavé, že?*) neukrývá pouze jeden druh houby. Používané druhy se liší v závislosti na oblasti, ve které se příslušný indiánský kmen pohyboval. Lysohlávka mexická, asi nejznámější lysohlávka, byla prvním druhem, ze kterého byly účinné látky - psilocybin a psilocin izolovány Hofmannem. **Nanácatl**, či **teotlaquilnanácatl** tenochitlanských Aztéků byla pravděpodobně houba *Psilocybe aztecorum*, var. *bonetii*. Stejná lysohlávka spolu s další (*Psilocybe aztecorum* var. *aztecorum*) tvořila základ šamanské magie v okolí města San Pedro Mexapa ve státě Mexico, v řeči nahuatl byla známá jako *api-piltzin*.

V jednotlivých lokalitách, zvláště pak v těch, které byly izolovány od okolního světa, měly různé druhy halucinogenních hub i svoje místní názvy. V Huautla de Jiménez se **lysohlávka mexická** nazývala „nti ni se” (*pták*), další lysohlávka (*Psilocybe coerulescens*) byla „nti ki so” (*houba zřícení*). **Límcovka kubánská** (*Stropharia cubensis*) měla potom jméno „nti si tho y e le nca ha” (*svatá houba býčího trusu*) nebo „honguillo de San Isidro Labrador” (*malá houba svatého Isidora*).

Potomkové Aztéků obývající svahy vulkánu Popocatepetl a údolí Toluca používali kromě halucinogenní „ženské houby” (*Psilocybe wassonii*) i „mužskou houbu” *Cordyceps capitata*, která však měla pouze rituální úlohu.

V oblastech kmene Mistéků se při obřadech jedly tři druhy halucinogenních hub. „Pirtpa” (*lysohlávka mexická*), „atkart” (*lysohlávka Hoogshagenova - Psilocybe hoogshageni*) a „kong” nebo „kongk”, což je **lysohlávka mistécká** (*Psilocybe mixaeensis*). Tito indiáni konzumují pouze klobouky, třeň (noha) se pokrájí do nádoby z tykve a jsou potom rozhazovány jako oběť k nohám ukřižovaného Ježíše Krista. Po sběru se děkuje bohu, houba se klade na oltář, pálí se kopal, a až potom se jde domů, kde do noci probíhá vlastní obřad za přítomnosti malé skupiny osob. Zároveň se vzývá sv. Jan z Maza-tiau a odříkávají se některé motlitby, v minulosti v jazyce Mistéků, dnes už většinou španělsky. Takto se katolický obřad přizpůsobuje prastarým pohanským tradicím.

Chatinové žijící v oblasti při pobřeží Tichého oceánu používají rovněž tři druhy - lysohlávku mexickou, **lysohlávku zapotéckou** (*Psilocybe zapotecorum*) a *Psilocybe coeulescens*, var. *nigripes*. Obřad se neodehrává v noci, ale přes den.

Zapotékové používali houby většinou k léčebným účelům. Šaman (ménjak - moudrý člověk) požil obvykle 25 párů plodnic (!) lysohlávky mexické a v následném transu určoval diagnózu pacienta. Čekatelé na „funkci“ šamana se před požitím hub podrobili čtyřem dnům „nove-na“ (čekání), přičemž se zdržovali pití piva, alkoholu a sexuálních styků a žili přiměřenou životosprávou. Zapotékové užívají „piule de churis“ (lysohlávka mexická), a „piule de barba“ nebo „grandote“ - narkotikum trnové koruny Ježíše Krista (lysohlávka zapotécká).

Poslední houba užívaná tímto kmenem nebyla taxonomicky identifikována. Je označována jako „seigneur du daim” neboli lovcova houba. Obřad používající tuto houbu má odlišný charakter a umožňuje lovcům určit místo, kde potká jelena.

Totonakové žijící ve vrcholových partiích hor v oblasti Misantla používají halucinogenní houby nejen k náboženským účelům, ale i jako prostředek černé magie. Houby sloužící pro tento účel se nazývají „honguitos del Señor” nebo „hongos adivinadores”, jde o různé druhy lysohlávek (*Psilocybe mexicana*, *zapotecorum*, *cordispora*, *yungensis*).

Mistékové z horské oblasti Tlaxiaco konzumují i dva druhy halucinogenních pýchavek. Jsou označovány jako „si'i wa” a „si'i sawa”. Hei určil tyto houby jako *Lycoperdon mixtecorum* a *Lycoperdon marginatum* (= *cruciatum*).

Své zkušenosti s mexickými halucinogenními houbami publikoval Wasson v časopise Life a jeho žena v časopise This Week. Před tím neznámá vesnička v kraji Mazatéků musela za svoji popularitu zaplatit vysokou cenu. Vpád západní kultury provázely všechny negativní jevy civilizovaného světa. Hordy narkomanů zde hromadně sbírají a užívají syrové halucinogenní houby. Zástupy turistů směřují i do okolí Palenque, zejména oblastí tamních mayských zřícenin.

Halucinogenní houby, které mezi nimi rostou, používají jako posilující drogy. Tak se pod náporom civilizace a peněz rozplynulo poslední tabu šamanských obřadů starých Aztéků. Obchod a reklama zpřístupnily kdysi přísně střežené tajemství aztéckých posvátných hub.

Psychotropní látky nezneužívají pouze „fetáci“, dokonce ani nepředstavují v tomto oboru většinu. Pokud někdo opravdu drogy zneužívá, jsou to především obchodníci s narkotiky a stát. Zneužívání drog státně represivním systémem je podle mého názoru nejnebezpečnější. Stát na mnoha místech ve světě evidentně drogy zneužívá jako záminku k potlačování občanských práv a svobod a kriminalizaci části (a to nemalé) obyvatelstva.

„Nebezpečí ilegalizace marihuany spočívá v tom, že z nejinteligentnějších a nejcitlivějších lidí země se stanou kriminální živly” (*Allen Ginsberg, 1970*). Nezanedbatelná není ani cílená deprivace uživatelů drog importovaným pocitem viny, jež vede neodbytně k dalšímu užívání drogy.

Přírodní drogy byly vždy součástí lidské kultury. Problémem se staly proto, že diktatura křesťansko-církevní civilizace v uplynulých přibližně tisíci letech zpřetrhala odvěké vazby člověka k Matce přírodě a není zde nikdo, kdo by dokázal s jejími dary zacházet.

Lysohlávka kopinatá

Houby rodu lysohlávka (*Psilocibe*) jsou v Evropě poměrně hojné. Existuje trochu zmatek v jejich taxonomii a názvosloví. Z tohoto důvodu se budu věnovat pouze hojně rostoucí lysohlávce kopinaté.

Lysohlávka kopinatá (*Psilocibe semilancelata* (Fr. ex Weinm.) Kumm.) je patrně naše nejhojnější lysohlávka. Je to drobná houba s kloboukem vysokým 1 - 3 cm, většinou vyšším, než širším, nápadně a trvale (i po plném rozvinutí klobouku) kopinatě zašpičatělým. Typickým znakem je bradavka na vrcholku klobouku. Klobouk je tence masitý s typicky proměnlivým zbarvením.

Za sucha je kožově žlutavý až bílý, hladký a lysý, za mokra slizký až lepkavý, tmavě olivově šedohnědý (hlavně při okrajích klobouku) nebo žlutohnědý. Třeň je velmi dlouhý, překvapivě tuhý a pevný, jen 2 - 3 mm tlustý, křivolaký, bledý nebo nahnědlý s hedvábným leskem a typickým, téměř cibulkovitým rozšířením na bázi. Ta je často modrozelená, s modrozeleným podhoubím. Lupeny jsou ke třeni široce přirostlé, olivově šedé až hnědavé s šeríkovým nádechem, později červeno-hnědé až černo-hnědé. Nikdy nejsou výrazně světlé nebo bílé! Dužnina nemá za syrova zvláštní vůni ani chuť. Po spaření vroucí vodou voní po máku. Výtrusný prach je tmavě hnědý. Velikost plodnic je značně proměnlivá a je výrazně ovlivněna kvalitou substrátu.

Lysohlávka kopinatá roste obvykle ve skupinkách v trsech metlice trsnaté (charakteristická tráva mokřadních stanovišť, tvoří výrazně vystouplé, tmavě zelené trsy, listy jsou velmi tvrdé, úzké, pokud je sečena, konce listů (asi tak 2 - 3 mm) zasychají, květenství je velmi jemná rozložitá lata) na loukách a pastvinách, nejlépe kolem rybníků, popřípadě podél lesních cest. Lysohlávka kopinatá pravděpodobně vytváří s kořeny metlice trsnaté mykorhizu, v jiných travách ji lze proto najít jen velmi zřídka. Je poměrně hojná, určitě hojnější než hřib, zkuste najít za měsíc 4000 hřibů. Roste od ^{AVGUST} srpna do října, ^{OKT, 0} v závislosti na počasí. Vzhledem k obsahu halucinogenních látek je jedlá a výtečná.

Sběr

Vzhledem k tomu, že se nedo-
mnívám, že by halucinogenní hou-
ba byla pouze jakousi směsí orga-
nických látek, vody a halucinogen-
ní, přesně chemicky definovatelné
substance, považuji vlastní sběr
lysohlávek a přípravu na něj za
velmi důležité. Sběrač by měl sbírat
pokud možno sám, případně v malé
skupině velmi blízkých přátel,
nikdy s někým úplně cizím. Ideální
by bylo, kdyby měl každý své místo,
místo kde houby nesbírá někdo jiný.
Při příchodu na místo sběru je
vhodné se s místem přivítat. Sbě-
rač by měl být klidný a vyrovnaný,
měl by se pohybovat pomalu, pozor-
ně a s vnitřním rytmem.

Doporučuji poděkovat houbě za každou plodnici a omluvit se plodnici za to, že ukončujete její individuální existenci. Tento rituál musí být upřímný a je vhodné hovořit s houbou nahlas. Houby vyhledávejte v lokalitě nenásilně. Nechte je, až si vás samy přitáhnou, nevnučujte se, je zbytečné vytvářet systém prohledávání lokality za účelem jejího systematického pročesání. Při odchodu se rozlučte a poděkujte. I kdyby to všechno k ničemu nebylo, určitě vám trochu slušnosti neuškodí. Pokud si nejste jisti, zda se opravdu jedná o lysohlávky, v žádném případě takové plodnice nesbírejte!

Úprava

Lysohlávky se v indiánských kulturách upravovaly a uchovávaly obvykle dvěma způsoby. První spočíval v naložení čerstvých plodnic do medu. Med plodnice konzervuje a umožňuje uchovat i těkavé účinné látky. Tento způsob uchovávání halucinogenních hub souvisel i s jejich orální aplikací. Houby naložené v medu by vykouřil asi jenom opravdu těžký kuřák. Druhý způsob uchování plodnic staví na jejich usušení a smíchání ve směsi s určitými bylinami (*viz. Carlos Castaneda: Učení Dona Juana*). Tato směs byla potom kouřena. V našich podmínkách se houby většinou suší, přestože jsou obvykle aplikovány orálně.

Sušit je můžete na rozložených novinách; nepoužívejte, prosím, Právo, Strážní věž a Katolické noviny, nic by z hub nebylo. Nejvhodnější jsou Mykologické listy. Houby jsou suché během jednoho až dvou dnů, uchovávají se v suchu ve sklenicích na kompoty. Nedoporučuje se uchovávat sušené houby rozemleté. Obecně není vhodné užívat houby starší než jeden rok.

Užívání

V žádném případě nechci něko-
ho nabádat k užívání halucinogen-
ních hub a to ze tří důvodů. Předně
by byla taková činnost trestná. Dru-
hý důvod je prozaický, lidí užívají-
cích halucinogenní houby je až
dost. Nerad bych, aby tato krásná
houba z našeho území díky sběru
(a to především nešetrnému sběru)
zmizela. V neposlední řadě užívání
halucinogenních hub má svá zdra-
votní a jiná rizika, pro která by si
měl každý pořádně rozmyslet, co
dělá. Těm, kteří se pro experimenty
s houbami rozhodli, chci tímto po-
moci vyvarovat se chyb, které by
mohly mít tragické následky.

Jedním z nejdůležitějších faktorů ovlivňujících rizikovost užívání halucinogenních hub je použitá dávka. Existuje zde nebezpečí individuální přecitlivělosti k účinným látkám, které by mohlo vést ke kolapsu činnosti jater. V některé literatuře je i obecně zmíněna hepatotoxicita lysohlávek. I když jsou tyto informace velmi sporadické, nelze je v žádném případě podceňovat. Dávka je rozdílná u čerstvých a sušených hub. Sušením se totiž část účinnosti drogy ztrácí (*viz dále*) a proto je třeba zvláště při aplikaci čerstvých plodnic věnovat dávkování zvýšenou pozornost. Dávka se obvykle pohybuje mezi 600 - 1000 mg suchých plodnic. Toto množství odpovídá 15 - 30 plodnicím v závislosti na jejich velikosti. Osobně bych nedoporučoval dávky vyšší než 20 suchých plodnic.

U čerstvých hub by neměla dávka přesáhnout 15 plodnic. Vzhledem k poměrně širokému spektru látek obsažených v lysohlávkách se přikláním k jejich tepelnému zpracování a to alespoň přelitím vroucí vodou. Ani podstatně vyšší dávky nemusí nutně vést k akutnímu poškození jater. Při dlouhodobějším užívání však mohou způsobit jejich chronické poškození. Doporučuji aplikovat dávku postupně, asi tak během dvaceti minut. Pro zvýšení účinnosti a hlavně rychlosti nástupu abúzu je možno suché houby před aplikací rozemlít na kávovém mlýnku. Je lepší používat pouze houby, které jste si sami nasbírali a u nichž můžete plně důvěřovat jejich původu a správnému taxonomickému určení.

Navíc použitím hub, které nasbíral někdo jiný, jej vystavujete nebezpečí trestního stíhání za distribuci omamných jedů.

Otázka trestního postihu je trochu složitější. Podle informací v tisku, nejsou lysohlávky na seznamu omamných látek. V zahraničí je obvykle legislativa upravena tak, že čistá nebo syntetická účinná látka (**psilocybin**) na seznamu omamných jedů je, houba však nikoliv. Proto také existuje v zahraničí řada organizací pěstitelů většinou tropických druhů límcovek a lysohlávek. Některé druhy (*Stropharia cubensis*, *Psilocybe cyanescens*, *Psilocybe mexicana*) lze totiž poměrně snadno pěstovat na přirozených substrátech. Lysohlávka kopinatá, vzhledem k jejímu mykorhiznímu charakteru, není pro tento účel příliš vhodná.

Další druh vyskytující se na našem území - **lysohlávka česká** (*Psilocybe bohemica*) mykorhizu nevytváří a byla by pravděpodobně v umělých podmínkách pěstovatelná.

Účinek a účinné látky

Lysohlávky obsahují deriváty tryptaminu - psilocybin (4-fosforyl-N-dimethyltryptamin) a psilocin (4-hydroxy-N-dimethyltryptamin), které působí na centrální nervový systém. Jejich účinek je podobný účinku **lysergaminu** (LSD) nebo **meskalinu**. Psilocybin je látka podobná bufoteninu a banisterinu. Bufotenin je ropuší jed nacházející se v pokožkových buňkách a žlázách ropuchy *Bufo marinus*. Banisterin je halucinogenní látka obsažená v tropické liáně *Banis-teria caapi* a v routě turecké (*Pega-num harmala*)[zde byl původně popsán jako harmin, teprve později se zjistilo, že se jedná o totožné látky]. Není bez zajímavosti, že podobné látky byly zjištěny v moči některých schizofreniků.

Psilocybin byl poprvé nalezen v lysohlávkách rostoucích v Mexiku. U nás byl zjištěn v houbách rodů **lysohlávka** (*Psilocybe*), **vlákniče** (*Inocybe*) [zde se, bohužel, nachází ve společnosti muskarinu], **krope-natec** (*Panaeolus*) a **štítočka** (*Pluteus*). Podrobnější informace o obsahu psilocybinu jsou však k dispozici pouze u lysohlávek. Látka je účinná i po tepelném zpracování. Druhá účinná látka - psilocin je podle mých informací nestálý a sušením se ničí.

Účinky drogy jsou poměrně výrazně závislé na několika faktorech. První z nich je formulace drogy. Při konzumaci (kouření drogy nedoporučuji) je velký rozdíl mezi požitím rozemleté drogy a celých plodnic.

Odvar z rozemleté drogy účinkuje velmi rychle, první příznaky se mohou objevit již po 10 až 15 minutách po požití (ještě rychleji působí etanolový výluh). Odvar z celých plodnic začíná působit po 30 až 50 minutách. Požitím celých sušených plodnic bez předchozí úpravy se nástup abúzu ještě o něco oddaluje. Houby je možno přidávat i do běžného jídla, tepelným zpracováním se jejich účinnost nesnižuje. Faktorem, který výrazně ovlivňuje hlavně razantnost nástupu drogy je nasycenost uživatele. Nedoporučuje se požívat lysohlávky na úplně lačný žaludek. Požití po vydatném jídle naopak účinek drogy výrazně zpomaluje a snižuje. Obecně lze říci, že vlivy, které snižují a zpomalují účinek drogy jej časově prodlužují a naopak.

Další faktor ovlivňující účinek drogy je frekvence aplikace. Stejně jako u ostatních halucinogenů podobného typu, může se u uživatele psilocybinu vytvořit tolerance. Ve srovnání s ostatními halucinogeny se u psilocybinu tolerance sice vytvoří, ale rychle zaniká (u meskalinu vzniká tolerance velmi pomalu, u LSD rychle). Prakticky to znamená, že tato droga není vhodná pro častou aplikaci a to z toho důvodu, že již při druhé aplikaci téhož dne či během 2 dnů je k dosažení stejného efektu třeba dávku výrazně zvýšit. V takovém případě je však třeba si uvědomit rostoucí zdravotní rizika. Může se objevit i jev zkřížené tolerance, kdy jedinec užívající jednu drogu (např. LSD) získá toleranci zároveň k ostatním drogám stejné skupiny (psilocybin, meskalin).

Neexistují však pouze vlivy ovlivňující „kvantitativní“ stránku psilocybinového opojení. Je zde řada faktorů výrazně ovlivňujících „kvalitu“ abúzu. V žádném případě se nedoporučuje užívat houby ve velké, hlučné společnosti, na diskotékách, zábavách, demonstracích a předvolebních shromážděních (*zvláště pak, jde-li o předvolební shromáždění KDU-ČSL*). Jde o velice intimní drogu, jejíž účinky jsou výrazně ovlivněny vnějším prostředím. Není také příliš dobré zkoušet halucinogenní houby na balkóně v desátém patře činžovního domu, zvláště pak v případě, že s houbou nemáte žádné předchozí zkušenosti. Důležitým faktorem ovlivňujícím kvalitu prožitku je příjemné prostředí a jemná, nejlépe meditační hudba.

Výborný zážitek vám pak zprostředkuje hudba skupiny Grateful Dead, zejména její psychedelické album „Infrared Roses”. Jedinečnou zkušenost pak umožní požití hub v neporušené přírodě, samozřejmě za pěkného počasí.

Účinek halucinogenních hub obsahujících psilocybin lze ovlivnit také užitím jiných psychoaktivních látek. Nedoporučuji míchat houby s alkoholem. Lze tím pouze ztratit, nikoliv získat. Není také vhodné pít na houbovém výletě kávu. Někteří labužníci doporučují po požití hub, před tím, než začne droga fungovat, vykouřit dýmku čistého, světlého marockého hašiše. Je třeba mít ale na vědomí, že každá kombinace drog může přinést nežádoucí účinky.

V případě, že požití hub vyvolá příliš silný účinek a je nutné jej zredukovat, doporučují někteří uživatelé požití barbiturátů (Diazepam). Vzhledem k tomu, že to nemám vyzkoušeno, ponechávám tuto věc na vašem uvážení.

Psilocybinový abúzus začíná obecně 15 - 60 minut po požití drogy. Ohlašuje se brněním v končetinách, někdy lehkou žaludeční nevolností, či bolestí hlavy. V závislosti na dávce se objevují výrazné zrakové halucinace, zvýraznění barev, deformace tvarů, změny ve vnímání prostoru, časový posun. Při zavření očí se objevují velmi výrazné barevné vize, většinou abstraktního charakteru. Abstraktní obrazy se velmi rychle mění, navzájem se prolínají.

První, nejsilnější část opojení, která je spojená s (bohužel), nepopsatelnými tělesnými i jinými pocity, trvá v závislosti na dávce od jedné do dvou hodin. Tato část výletu nemusí být vždy příjemná, co v podvědomí máte, to vyplave. V případě, že se dostanete do nějakých potíží, u některých jedinců mohou nastat i depresivní stavy, zachovejte klid, a dívejte se na divadlo před vašima očima nezaujatě a s nadhledem. Houby by vám neměly ublížit, to spíše vaše reakce na to, co vám ukáží. Houby vám mnohdy předvedou vaše problémy v jiném a často překvapivém světle, což je mnohem přínosnější, než nějaké pouťové barevné divadýlko.

Po odeznění první a nejintenzivnější části opojení nastupuje druhá část, která se postupně přemění až v jakýsi stav klidu a čistoty, jako když vylezete po šichtě na vykládací černouhelných vagónů z osvěžující sprchy, čistí, uvolnění, klidní. Zajímavé je, že tohoto stavu nelze dosáhnout snížením dávky, tedy bez první, velmi intenzivní a mnohdy nepříjemné fáze abúzu. I druhá část psilocybinového výletu je spojena s halucinacemi, ale jemnějšího charakteru, asi takového, že se vám svět zdá úplně jiný, jakoby někam posunutý, ale přitom nedokážete tuto odlišnost nijak definovat. Postupně se pak svět normalizuje, až je takový, jak ho znáte. Říká se, že po tom, co houby jednou sníte, už nikdy nebudete jako před tím.

Já osobně se domnívám, že se člověk mění každým mrknutím oka. Pokud ne, je mrtvý. Síla zážitku pak jenom ovlivňuje velikost této změny. Pokud vím, po odeznění abúzu po požití lysohlávek se neobjevují žádné abstinenční příznaky ani žádná forma kocoviny. To však samozřejmě platí pro užívání s mírou, lysohlávková smaženice každý den vám asi klidu nepřidá. Přistupujte k halucinogenním houbám s úctou, ne nadarmo jim indiáni říkají „teonanacatl” - maso bohů. Jenom blázen, ignorant nebo nenažranec se jimi láduje neustále.

Drogová závislost

Problematika drogového návyku je chápána velmi široce. Na jednom pólu je pojetí farmakologické, které zdůrazňuje specifický charakter návyku na určitou látku - tedy vytvoření vazby na specifické toxikomanické vlastnosti látky. Příčina závislosti se zde hledá v látce samé. Na druhém pólu jsou potom názory psychologické zdůrazňující antropologický aspekt návyku. Je na něm vždy něco lidského a prakticky každá činnost a jakýkoliv zájem může vyústit do návykové formy. Rozhodujícím předpokladem pro vznik návyku je struktura osobnosti, druh návykové látky je náhodný a jeho výběr závisí na situačních a konstelačních faktorech. Skutečnost asi bude někde mezi těmito dvěma přístupy.

Dlouhodobým užíváním drogy vzniká buď somatická (fyziologická) závislost nebo závislost psychická, případně obě. Psychickou závislostí je míněno zvláštní ladění psychiky, které nutí jedince k periodickému nebo soustavnému používání látky. Uživatel tak činí proto, aby si navodil příjemný psychický stav nebo aby zabránil vzniku pocitů nepříjemných. Mnoho drogově závislých pod pojmem „příjemný psychický stav“ nemyslí euforii, povznesenou náladu, pocit blaženosti, ale nezřídka stavy opačné. Závislost somatická znamená adaptaci organismu na používanou látku. Užívaná látka se stane součástí metabolismu a její vynechání pak vede ke vzniku abstinenčních příznaků.

Psilocybin je v odborné literatuře zařazován do skupiny látek vyvolávajících závislost halucinogenního typu (*do této skupiny ještě patří lysergamid, meskalin, někdy je sem zařazován i trihexyphenidyl*). Psilocybin je zároveň zařazován do první skupiny psychotropních látek (podle usnesení komise Spojených národů z roku 1971) - látky v medicíně neužívané a potenciálně velmi nebezpečné z hlediska vzniku závislosti. Patří sem LSD, psilocybin, meskalin a tetrahydrocannabinol (látkám jako opium, morfin, diacetylmorfin (heroin), dihydrokodeinon (Dicodid), dihydroxykodeinon (Dinarkon), dihydromorfin (Dilaudid), acetyldihydrokodeinon, Dolsin, Dolantin, petidin, Methadon, Mecodid, látkám založeným na bázi fenylmethylaminopropanu, jako je benzedrin, Psychoton, amfetamin

apod. se věnuje **Mezinárodní opiová úmluva** z roku 1912 (u nás od roku 1938) a **Jednotná úmluva o omamných látkách** (Single Convention on Narcotic Drugs, New York, 1961, u nás od roku 1964). Přesto, že je psilocybin zařazován do této skupiny, neslyšel jsem o nikom, kdo by se stal na halucinogenních houbách drogově závislým. Přiznám se, že si to nedovedu představit. Časté užívání této drogy musí nutně vést k naprostému odvrácení od běžné reality. Zážitek po požití lysohlávek je tak intenzivní a hluboký, že normálního, rozumně uvažujícího člověka nemůže ani ve snu napadnout vzít si je v krátké době znova. Aspoň doufám. Nemám však představu o intenzitě účinků čistého, či syntetického psilocybinu, popřípadě tropických druhů lysohlávek.

Je třeba si také uvědomit, že přístup k droze je velmi individuální, vznik drogové závislosti nelze nikdy vyloučit. Závislost je stav mysli a ten se jako takový může vztahovat na cokoli. Peníze, sex, úspěch, tabák, heroin, mariáš, přátelé, práce, to všechno se může stát drogou. Buďte tedy proto pozorní, aby najednou nepřišlo nepříjemné překvapení.

Halucinogeny v konzumní společnosti

Naše svatá konzumní společnost je veliký drak, který musí pořád žrát, aby mohl růst, a navíc musí pořád růst, aby mohl žít. Je až do očí bijící, že zatím co ve starých kulturách nebyly nikdy drogy výrazným problémem, náš krásný nový svět je jimi zaplaven. Přistupujeme totiž k drogám, jako ke všem ostatním atributům našeho uspěchaného života. Chceme všeho víc a víc, proč by měly být drogy výjimkou? Drogový boom je jen jednou z mnoha plodnic vyrostlých na podhoubí všeobecné touhy po plném břichu. Ztráta pokory a úcty k přírodním silám, degradace vesmíru na obrovský a předvídatelný stroj, stroj, kte-

rý má sloužit našim veskrze sobeckým cílům, nástroj naplnění našich tužeb. Kam od toho všeho utéct? Kde se chcete schovat? Každý zkouší, co umí. V zásadě lze říci, že téměř všichni neustále „fetujou“, jenom někteří však o tom ví. Televize, moc, peníze, společenské postavení, opojení mas plným žaludkem a pocitem vlastní velikosti spolu s věčnou nespokojeností. Tak jako jsme zapomněli, k čemu že vlastně slouží psychoaktivní látky v přírodě, zapomněli jsme i na to, k čemu je vlastně lidský život dobrý. Zneužíváme drogy stejně jako přírodu, své bližní, své schopnosti i sami sebe.

Nemohu nevzpomenout jednoho známého, který prohlásil: „Já se mám, že jsem feťák. Všechno je jasné. Nemusím se dívat na Dallas, nemusím mít rodinu a děti, nemusím se honit v práci. Jsem už vlastně za vodou.”

Žádná represe nás drog nezbaví, protože nepostihuje podstatu věci. Můžeme se maximálně snažit dodat lidem co nejvíce objektivních informací (pokud vůbec existují). Žádný svéprávný jedinec odpovědný za svůj život se nemůže v tomto moři utopit. A když ano? Pak to bylo jeho svobodné rozhodnutí (pokud něco takového existuje).

Postoj společnosti k drogám je vždy determinován historickými souvislostmi. Tak jako je alkohol přísně zakázán v islámských zemích, kde se hašiš a marihuana dá sehnat na každém rohu, křesťanská

civilizace zapovídá užívání „konopných“ drog, zatímco alkohol je součástí křesťanských rituálů. Nejhysteričtější přístup k drogám pak patrně demonstrují státy jihovýchodní Asie a USA. Dětskou prostitutku si v Thajsku můžete koupit pomalu v supermarketu, za více než 50 g hašiše či trávy vás však čeká trest smrti. Je zkrátka jasné, že postoj k drogám je pouhým výplodem lidské kultury. Zajímavé je, že křesťanská církev patrně neměla vždy tak výrazně zamítavý postoj k marihuaně jako nyní. Existují názory, že marihuana byla hojně používána některými rytířskými řády, protože alkohol byl na dlouhých cestách značně neskladný.

Mnohdy je negativní postoj k přírodním drogám vyvolán ve společnosti uměle a to za účelem získání vnitřního a jasně viditelného nepřítele. Zákaz pěstování konopí ve Spojených státech v padesátých letech měl jasné spojení s rozvojem výroby umělých vláken a možné zneužití konopí jako drogy bylo použito jako záminka.

Halucinogenní houby byly vždy na okraji zájmu narko-policie. Vzhledem k jejich všeobecnému rozšíření, praktické neexistenci černého trhu a jejich charakteru drogy s nízkou frekvencí užívání, nepatří do skupiny drog s nejvyšší společenskou nebezpečností. Navíc je těžké bojovat s drogou, která roste na každé druhé louce. Největší nebezpečí spočívá, podle mého názoru, v možnosti záměny s jinými, opravdu jedovatými houbami.

Nejrizikovější jsou zřejmě některé druhy helmovek a vlákníc hojně obsahující muskarin. Nebudete-li však sbírat lysohlávky v atypických místech a budete-li dodržovat pravidla, která jsou v této knize uvedena, snad se důchodu (starobního) dožijete.

Závěrem:

Text této knížečky jsem psal asi tak někdy před rokem. Když jsem ji dostal nyní do ruky, zjistil jsem, že bych asi spoustu věcí napsal jinak. Klidněji. Jenomže to bych za týden zjistil zase a tak by to šlo až do nekonečna. Rozhodl jsem se tedy nic neměnit. Nemohu si však na závěr odpustit jednu poznámku, kterou považuji za důležitou.

I když v některých "přírodních" společenstvích lidé používají drogy k náboženským a magickým účelům, nedomnívám se, (upozorňuji, že je to můj osobní názor) že by drogy (přírodní, o syntetických ani nemluvě) představovaly nástroj duchovního růstu člověka. Strašně nerad bych ve čtenářích vyvolal pocit, že užíváním halucino-genních hub nastupují duchovní cestu. Je třeba si uvědomit, že indiánský šaman používal houby k ryze praktickým účelům. Čaroděj využíval hub k několika cílům. Prvním bylo rozbití stávajícího vnímání skutečnosti, lépe řečeno rozbití názoru, že je jediné možné. Druhým potom komunikace s nehmotnými silami, jejich ovládnutí a usměrnění vůli k nějakému účelu (zpátky "ven", ve

hmotě). Usměrnění takovým směrem, aby kmen kterému slouží přežil (léčení, lov, boj). Je třeba rozlišit mezi magií a duchovní cestou. Magie slouží k prosazení osobní vůle (i když může vést k jejímu pochopení), duchovní cesta k neosobnosti, ke smrti osobní, egoistické vůle, k vzdání se role činitele, ke stavu neosobního svědka, osvobození. Netvrdím, že někteří čarodějové nedosáhli duchovního poznání. Dosáhli ho však jiným způsobem.

I kdyby vám houby zprostředkovaly zážitky jednoty a lásky, je jejich účinek dočasný a pomíjivý. Snad mohou někoho otevřít směrem od skeptického materialismu k vnímavějšímu chápání labyrintu světa. Do Ráje Srdce jej však nezavedou. Pokud se chce někdo věnovat magii (což ovšem s cestou k osvobození nemá nic společného) a využívat k tomu houby, potřebuje nutně kompetentního učitele (přičemž si však nejsem zcela jist tím, zda takoví učitelé u nás vůbec jsou).

Jinak je to horší než sebevražda.

Doslov

V této knize čtenář najde krátký vhled do nauky o halucinogenních drogách a je upozorněn na rizika používání lysohlávky kopinaté. Celý text je proložen vlastními osobitými poznámkami citlivého a přemýšlivého člověka, který si plně uvědomuje rozpor mezi filosofií konzumní společnosti a svou osobní zkušeností a svými názory. Je to vlastně krátké zastavení na cestě jednoho z nás, lidí, kteří hledáme, k čemu život je, protože není ke „konzumaci“.

Za velmi podstatné považuji autorovo uznání svébytnosti života jiného organismu než člověka. Houba se stává prostředníkem mezi námi a něčím, co sice dobře neznáme a neumíme popsat, ale jaksi intuitivně víme, že to existuje, a snažíme se to respektovat. Člověk zde projevuje úctu a zdvořile komunikuje s houbou a jejím prostřednictvím se učí vnímat skryté skutečnosti přírody. Cítím tady obnovu kvality, kterou člověk již kdysi ve svém vývoji měl (ať jako jedinec, tak i jako druh). Jenže sou-

časně se tady objevuje něco nového. Snad jakoby člověk konečně dospěl a je si vědomý toho, co dělá, přijímá důsledky svého konání, a chová se jako partner, jako rovnocenný partner. Ne jako vystrašené dítě. Nečeká, že jej někdo spasí. Musí se spasit sám. Klíč k tomu má každý ve svém srdci.

Proto se také tato útlá knížečka objevila.

Pro zvědavější doporučuji překlad sice již dvacet let starého pojednání o přírodních halucinogenních látkách a jejich zdrojích od amerického antropologa P.T. Fursta, česky „Halucinogeny a kultura“, vyšlo r. 1996 spojenými silami nakladatelství MAŤA a Dharma Gaia. Dalším zajímavým zdrojem by mohla být autobiografie T. Learyho „Záblesky paměti“ vydané nakladatelstvím Votobia v roce 1996, anglické vydání 1990.

Anna Lepšová,
České Budějovice, 3. září 1997

*Houbo
Schovej mne po klobouček
Namaluj svět pod víčka
Štětcem utkaným ze snu
Barvou vysněnou před půlnocí
Zazpívej píseň
Tichou jako tvůj dech
Vonící temnou nocí
Vyprávěj příběh
Který se nikdy nestal
Který se nikdy nestane
A pak mne pusť
A nech mě jít
Zpátky*

*Poděkování P. Škublovi za výstižný a milý
název jehož český překlad jsme bez svolení použi-
li pro tuto knihu.*

Použitá literatura:

Janík, A., Dušek, K. 1989. Drogové závislosti. ÚZV, Praha

Janík, A., Dušek, K. 1990. Drogy a společnost. Avicenum, Praha

Klán, J. 1989. Co víme o houbách. SPN Praha

Lincoff, G., Mitchel, D.H. 1977. Toxic and hallucinogenic mushrooms poisoning. New York VNR Comp.

Sita, F. 1976. Léky z šera pralesů. Kruh, Hradec Králové

Svrček, M., Vančura, B. 1987. Houby. Artia, Praha

Škubla, P., 1989. Tajomné huby. Bratislava, Príroda.

Wells, B. 1973. Psychedelic Drugs. Penguin Books, Harmondsworth

M I R O S L A V O B E T N Í K

TAJEMNÉ HOUBY

Vydalo

literární & hudební nakladatelství B. L., Chelčického 2.
370 01 České Budějovice, roku 1997.

jako svou 143. publikaci a zároveň 3. svazek
edice Kolonie. 1. vydání.

Fotografie Olda Machač.

Obálka, grafická úprava a sazba písmem Impressum
studio HARPUNA - 1/2 OC.

Osvět tiskových předloh studio DOT. a studio Karmášek
České Budějovice, výtiskla tiskárna Posekaný tamtéž.

Cena doporučená nakladatelem: **75,- Kč**

Náklad: 1 000 výtisků

vel. 143 L

000 - 2 - 97

VELARIUM

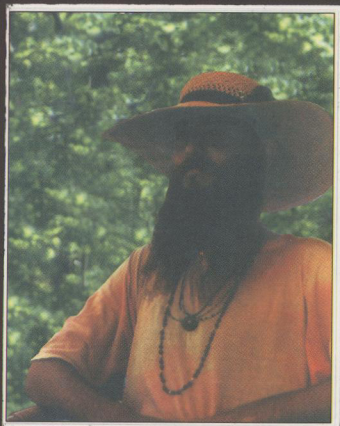
LITERÁRNÍ DROGERIE

O přírodních psychotropních drogách u nás převládají díky neinformovanosti veřejnosti (ale i odpovědných činitelů a úředníků) především mýty, které mnohdy ústí v naprosto zbytečné soudní konfrontace. Každý objektivní pokus o nápravu tohoto statu quo proto zákonitě přispívá k rozšíření obzorů a tedy i ke korekci většinou intolerantních reakcí, pramenících z neznalosti.

Tato knížka je zaměřena na halucinogenní houby našich luhů a hájů a jejím prostřednictvím se můžeme seznámit s historickým pozadím užívání psychotropních drog, s jejich obecným popisem a v neposlední řadě i s riziky jejich případného užívání.

Neklade si jiný cíl, než být drobným kamínkem do nesmírné a nejúžasnější mozaiky – mozaiky života.

1/2 CC - editor

Dr. Ing. Miroslav Oborník

* 2. 5. 1967 v Sušici

